

CONSISTORIUL ORTODOX DIN ORADEA OFICIU
ADMINISTRATIV ȘI AGENT AL MODERNIZĂRII
(sfârșitul sec. al XVIII-lea – prima jumătate a sec. al XIX-lea)

de
CRISTIAN APATI

Epoca premodernă și începutul epocii moderne a însemnat pentru locuitorii spațiului românesc o perioadă de tranziție de la vechiul sistem feudal spre un sistem capitalist, de la un mod de gândire ancestral, arhaic, la unul pragmatic. Schimbarea care caracterizează a doua jumătate a secolului al XVIII-lea și prima jumătate a celui următor a fost gândită și pusă în aplicare de conducerea luminată a Curții imperiale. Sunt notorii reformele administrative care au atins toate colțurile imperiului – consistoriile bisericii ortodoxe se circumscriu acestor reforme.

Congresul Național Bisericesc de la Timișoara, din 1690, a înregistrat cererea ortodocșilor bihoreni cu privire la înființarea la Oradea a unui vicariat dependent Episcopia Ortodoxă de Arad¹. Răspunsul favorabil a venit după doi ani: "... cu putere porunci curtești prin fostă înainte Cancelarie Ilirico-cortescă supt 28 de zile lunii februarie anului 1792 nr. 736 dată"². Cu toate acestea Consistoriul nu a fost înființat în acel an, posibil și datorită următoarelor aspecte: în 1792 moare Leopold al II-lea, atacurile împotriva proaspăt înființatei Cancelarii Ilire se înmulțeau, pentru ca un an mai târziu să fie desființată; atribuțiile fostului oficiu pentru ortodocșii din Ungaria au fost preluate, din nou, de către "Înalt Țiitoriul de loc Sfat Crăiesc unguresc". În cele din urmă, Curtea și-a dat acordul pentru înființarea unui consistoriu de lege grecească la Oradea, prin intimatul nr. 2151 din 25 ianuarie 1793³.

Modul de organizare și atribuțiile noului *oficiu administrativ* au avut la bază "constituția ecleziastică" a națiunii ilire, *Rescriptul Declarator* din 1779, și *Sistemul Consistorial* din 1782. Totodată, pentru punerea pe picioare a Consistoriului trebuie să se fi avut în vedere și *Rescriptul prea înalt* din 28 februarie 1792.

Eparhia Aradului se afla într-o postură inedită, de la începutul ultimului deceniu al secolului al XVIII-lea ea posedă două consistorii. Cu toate că era împotriva canoanelor⁴, credem că acest fapt a dus la o mai bună administrare

¹ Șt. Lupșa, *Istoria bisericească a românilor bihoreni*, Oradea, 1935, p. 67.

² *Biserica și Școala*, XXV (1901), nr. 12, p. 116.

³ *Ibidem*.

⁴ I. Mateiu, *Cercetări privitoare la constituția bisericii ortodoxe din Ardeal*, Cluj, 1922, p. 59.

a teritoriului jurisdicțional și la o mai bună receptare a normelor modernității din partea maselor de credincioși.

Între cele două consistorii nu s-a făcut nici o deosebire, erau puse încă de la început pe picior de egalitate: “Majestatea Sa voește ca acest nou Consistor să fie pus pe acelaș picior și condus și tratat ca și Consistoarele deja în ființă”⁵. În ceea ce privește personalul *Rescriptul prea înalt* îl mai avertiza pe episcop: “deoarece însă împlinirea acestei prea înalte hotărâri are să se urmeze în grabă, se avertizează Domnul Episcop în privința personalului”⁶. Funcțiile consistoriale erau următoarele: un președinte, trei asesori (numărul lor a crescut mai apoi, fiind incluși toți protopopii), un notar (sau fiscal) și un tălmaci. Toate aceste persoane trebuiau să corespundă din punct de vedere profesional și moral: “să îplinească locul de asesori cu o considerație bine chibzuită a capacității acelora și în vederea altor bune calități morale ... în considerarea paragrafului 2 al Sistemului Consistorial, să se aducă numai decât dovezile necesare în această privință”⁷. Având în vedere că urma să fie o rotiță a aparatului birocratic habsburg, trebuia să se introducă “registratura după prescripțiile cele mai înalte, și acest nou Consistor să primească dispozițiile și îndatoririle pe care le are Consistorul arădan”⁸.

Atribuțiile consistoriilor neunite au fost reglementate în deceniul iosefin prin *Sistemul consistorial și regulamentul lui de funcționare în eparhiile ortodoxe ale Imperiului Romano-German*⁹. Competența lor era limitată la cauzele pur spirituale și bisericești, conform secțiunii I articolul 4 din *Sistemul consistorial*¹⁰. Un consistor neunit putea judeca cauzele matrimoniale și cele ce priveau ritul și disciplina bisericească; printre îndatoririle lor se număra și examinarea candidaților la treapta preoției, având reglementată această chestiune în punctul 34 al *Rescriptului Declarator*¹¹. Aceleași consistorii trebuiau să aibă o evidență clară a clericilor, bisericilor și averilor acestora, să prezinte periodic situații centralizatoare cu privire la starea “districtului Orăzii Mari”, după ce, în prealabil, credincioșii, preoții parohi, precum și comisiile de constatare, formate din asesori consistoriali, făceau cunoscute realitățile din aria jurisdicțională.

În același timp, consistoriul primea diferite rezoluții și intime imperiale, hotărâri ale ierarhiei ecleziastice superioare. Toate acestea erau analizate în

⁵ Biserica și Școala, XXV (1901), nr. 12, p. 117.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ I. D. Suciu, *Documente privitoare la istoria Mitropoliei Banatului*, Timișoara, 1980, vol. I, p. 437-444.

¹⁰ *Ibidem*, p. 441.

¹¹ *Ibidem*, p. 423, 442.

“sesiile”, ședințele, consistoriale, traduse, dacă era necesar, copiate, iar apoi distribuite protoprezviterilor sau administratorilor pentru a fi aduse la cunoștința parohilor și a credincioșilor, prin citirea în biserică și “icuirea” lor pe ușile bisericilor. Consistoriul avea obligația nu doar de a distribui în teritoriu dorințele statului și ale superiorilor ierarhici, exprimate în mod generic prin formule de genul *binele de obște, rândul cel drept și bun sau câștigarea meargerii înainte*, ci și de a veghea la respectarea acestora. Pentru aceasta era necesar ca preoțimea subordonată să fie bine pregătită, să fie capabilă să se ofere exemplu comunităților, să nu fie refractară cerințelor statului.

Rescriptul Declarator legifera printr-un punct special modul de accedere la cinul preoțesc: “cel ce vrea să se facă preot ori diacon, sau cere o parohie, trebuie să aducă nu numai atestat de studii de la dascălul său, ci și voia consistoriului, care-l va cerceta în privința învățaturii trebuincioase pentru dobândirea cinului, cu mare băgare de seamă ... nădăjduim astfel ca de acum înainte la alegerea parohilor episcopii să ia în seamă mai ales vrednicia concurenților”¹². Consistoriul, prin atribuțiile sale, era cel care examina preliminar candidații la “treapta” clericală. Dacă în parohii era posibil să nu se păstreze toate reglementările privitoare la accederea în cinul preoțesc, acestea se găseau cu siguranță la sediul consistoriului.

Cu toate că scopul nostru nu este acela de a analiza formarea “noului preot”, se impun câteva considerații asupra problemei, deoarece preoții erau cei prin care consistoriul trebuia să-și atingă scopurile, de fapt scopurile statului habsburg. Reforma catolică a oferit statului modelul “preotului nou”, model care pentru început a fost impus noilor biserici unite cu Roma, iar mai apoi, când statul a realizat importanța structurii ierarhice a bisericii ortodoxe (comparativ cu aspectele negative – tulburări, instabilitate, nesiguranță, etc. – ale marilor mișcări religioase) în aplicarea reformelor, acelaș șablon a fost aplicat și clerului răsăritean. Noile cerințe erau puse în practică, în primul rând, prin consistoriu și prin episcopi.

De la aceste norme nu se dorea nici o abatere, mai ales după deschiderea Preparandiei și a Institutului teologic din Arad. Au existat în acest sens mai multe circulare – aducem spre exemplificare o asemenea circulară din anul 1817 (în deceniul al II-lea în Crișana ortodoxă s-a înregistrat o criză de preoți parohi): “carii poftesc a păși în starea preoțească, și până atunci, până ce să va rădica Școala Clericească, să aducă aminte, ca ei învățătura creștinească și alte orândueli besearicești ori la domnii protoprezviteri, sau la alți iscusii preoți, ori la alte școli a legii noastre ... să învețe și cu învățăturile acelea să se facă vrednici de a intra în treapta preoțească”¹³.

¹² *Ibidem*, p.423.

¹³ Arhivele Naționale Direcția Județeană Bihor (în continuare A.N.D.J.Bh.), *fond Episcopia Ortodoxă Oradea*, dosar 9, fila 66.

În Arhiva Episcopiei Ortodoxe Române Oradea (în curs de prelucrare) se găsesc mai multe cereri adresate consistoriului, cu scopul de a obține recomandarea acestui *oficiu* către episcop. Cererile acestea au anexate atestate din partea comunităților și din partea protoprezviterului locului, unele dintre acestea având anexate chiar și *Testimonium*-uri *Scolastice*, eliberate la absolvirea Institutului teologic sau a Preparandiei din Arad¹⁴. După criza din deceniul al II-lea și după deschiderea școlii preparande și a celei teologice, în ceea ce privește clerul ortodox bihorean, se ajunge la o schimbare progresivă a vechiului efectiv, au apărut preoți tineri cu studii de specialitate, mai ales la sfârșitul anilor 30 și începutul anilor 40.

Pe aceeași direcție se înscrie și intenția episcopului Gherasim Raț, exprimată în scrisoarea trimisă consistoriului orădean, la puțin timp după ce a fost ales pentru ocuparea scaunului episcopal: “a mea cea mai de frunte grijă e aceia, ca încât și unde e cu puțință cultura să aduc înlăuntru ... timpuriu să mi se facă arătare, cine trebuia să se așeze la cealea mai de fructe vacante parohii și despre hârnicia feaței aceia ce ar dori a dobândi parohia aceia vacantă pe mine credincios și din datorință e de lipsă a mă înștiința”¹⁵. Pentru asigurarea continuității și a *bunului rând*, același episcop mai atrăgea atenția consistoriului că “de ar cădea cuiva greu a se întocmi după voia mea și ar mai voi a se lăsa de slujbă și de diregătorie, aceea timpuriu treabă mie arătat, ca în loc alt protoprezviter, administrator sau asesor a pune să poci, că bunul de obște precum mie așa și fiește căruia mai înalt și sfânt lucru treabă să fie”¹⁶.

Luând drept criteriu starea economică a parohiilor, Gherasim Raț a impus clasificarea acestora în trei categorii, cu scopul de a numi pe cei mai buni preoți în cele mai importante¹⁷. Măsurile luate de episcopul arădean, caracterizate fiind de aspectul utilitarist, se află în mod cert sub influența iluminismului târziu.

“Districtul Orăzii Mari”, formând aria de competență a consistoriului ortodox orădean, era o structură formată din șapte protoprezviterate, care cuprindeau peste 300 de parohii și filiale. Având în subordine acest aparat administrativ, consistoriul putea să injecteze la baza societății tendințele modernizatoare ale statului habsburg; stau mărturie în acest sens numeroase documente: circulare, rapoarte ale asesorilor, protoprezviterilor și namesmicilor, plângeri ale credincioșilor și ale clerului parohial; cea mai

¹⁴ Arhiva Episcopiei Ortodoxe Române Oradea (în continuare A.E.O.R.O.), pachet an 1843 (în curs de inventariere).

¹⁵ A.N.D.J.Bh., *fond cit.*, dosar 22, f. 44v.

¹⁶ *Ibidem*, f. 45.

¹⁷ *Ibidem*, f. 46-46v.

mare parte a acestora cuprind problematici care se regăsesc în actele legislative ale *oficiului administrativ*.

Iată cum începeau majoritatea rapoartelor protopopilor adresate consistoriului: “prea cinstite domnule prezeș și cinstit Consistorium! Din datorința chemării mele, fac arătare înaintea prea cinstitului Consistorium”¹⁸, sau “cu prilejul vizitației protopopiatului miei încredințat”¹⁹. Acestea rapoarte sunt produse ale investigațiilor în teritoriu, investigații întreprinse ca răspuns la “instanțele” credincioșilor: “fiindcă întru aceste instanții grele hibe ale preotului să dau înainte, pentru aceia să încredințeze binecucerniciile lor chir Ioan Clintoc administratorul protoprezviteratului Peșteșului și Ilie Popovici parohul M. Tileagdului și namesnicul aceluiaș protoprezviterat, ca mergând amândoi în satul Peștere, despre aceste ponosluri din pont în pont să facă investigație cu amăruntul și în ce chip să va mărturisi arătare în scris sau investigație scrisă să să facă și pe sesia consistorialnică în 22 de zile lunii aceștia ianuarie să să trimită și preotul în lontru să să ștatuolească; dat din sesia consistorialnică ... 1814”²⁰. Cazul citat ne prezintă instituirea unei comisii de anchetă, formată din administratorul protoprezviteratului Peșteșului și asesor consistorial în acelaș timp, Ioan Clintoc, și namesnicul²¹ aceluiaș protoprezviterat, Ilie Popovici. Subiectul anchetei era un preot paroh care, se pare, s-a abătut de la linia de conduită trasată de conducerea statului și de ierarhia superioară a bisericii.

Cauzele matrimoniale reprezintă cea mai mare parte din pricinele judecate de consistoriu. Dacă conflictele maritale nu puteau fi aplanate pe plan local cu ajutorul parohului, părțile erau convocate la Oradea, la sediul consistoriului, pe filiera protoprezviter-preot paroh-credincios: “cucernicia ta pre numitul Moțoc Vasile pă mâne dimineața la 9 ceasuri aici de fața cinstitului Consistorium să-l trimiți nezmintit”, semnează protoprezviterul Oradiei, Mihail Manuilovici²².

Plângerile preoților parohi către consistoriu acoperă și ele o gamă largă de aspecte, o parte dintre acestea pomenesc legislația în vigoare. Prezentăm un asemenea caz, din anul 1813, în care parohul din Burda, Popa Gherghe, face trimitere la hotărâri ale Consiliului Locumtenențial: “pentru că biserica nu are acolo pământuri, fiind eu născut în Cărbunari, țin pământurile de acolo, pentru care plătesc proprietarului de pământ dările cuvenite, însă birăii mă

¹⁸ A.N.D.J.Bh., *fond cit.*, dosar 9, f. 11.

¹⁹ A.E.O.R.O., pachet an 1834 (în curs de inventariere)

²⁰ A.N.D.J.Bh., *fond cit.*, dosar 7, f. 151 v.

²¹ Datorită faptului că protoprezviterul sau administratorul, în cea mai mare parte a timpului, nu puteau fi prezenți în protoprezviterat, având și alte funcții (asesori), cereau consistoriului să le numească un namesnic (vicar), care să se ocupe de administrația protoprezviteratului.

²² A.N.D.J.Bh., *fond cit.*, dosar 8, f. 97.

constrâng și la muncile publice ..., deși eu având prerogative de nemeș nu sunt dator, ba chiar conform hotărârii Înalțului Consiliu, proprietarul de pământ ar fi dator să dea bisericii o sesie de pământ de pe urma căruia nu ar trebui plătit ..., mă plec în fața Consistoriului ca să binevoiască prin intervenția sa să determine comitatul să ordoneze absolvirea noastră de constrângerea birăilor”²³. Parohul din Burda, Popa Gheorghe, era, deci, în cunoștință de cauză în ceea ce privește drepturile și îndatoririle sale, el chiar subliniază faptul că are prerogative de “nemeș”. Totodată, parohul cunoaște rolul de interfață al consistoriului în relația cu statul, fapt care îl determină să respecte calea ierarhică și să nu se adreseze direct comitatului sau Consiliului Locumtenențial.

Și preotul din Miersig face trimitere la “rânduirile împărătești”: “slujind eu ca preot în Miersig aveam salar anual conform uzanțelor împământănite, dintotdeauna era o vică de grâu sau cucuruz de la fiecare casă și jumătate zi de muncă, iar pentru slujbele deosebite ne țineam de rânduirile împărătești, norma plăților fiind publicată în 1821 din rânduirea comitatului aceasta fiind dată în timpul împărătesei Maria Tereza”²⁴. Preotul paroh din Miersig vine și el să ne întărească ideea că normele impuse erau receptate și puse în practică în parohii, în lumea rurală. Prin trimiterea la perioada Mariei Tereza, parohul dovedește că reglementările erau memorate, sau păstrate în scris; de multe ori, când se aducea pe tapet o reglementare erau pomenite și cele mai vechi care priveau problema respectivă.

Exemplele propuse, dar și multe altele, ne permit să constatăm că implementarea modernității în mediul rural, prin mijlocirea structurii ierarhice a bisericii ortodoxe, a avut loc. Clerul rural și creștinii supuși lor și-au însușit normele statului habsburgic, mai mult decât atât, unele cazuri prezintă reacția lor la nerespectarea acestor norme. Evident, au existat și eludări ale acestora, însă trendul general a fost în sensul modernizării. Deci, pe relația consistoriu-parohii fluxul informațional a funcționat, fiind posibil datorită prezenței emitentului (statul), a canalului sau interfeței (consistoriul), dar mai ales receptorilor (parohii și credincioșii).

Relația dintre consistoriu și stat s-a întreținut prin mai multe căi informaționale. deobicei, rezoluțiile și intimitele imperiale ajungeau la Oradea pe următoarea filieră: Curtea din Viena-Consiliul Locumtenențial-Episcopia din Arad-Consistoriul orădean. Au existat însă și alte două canale, respectiv Curtea din Viena-Consiliul Locumtenențial-Mitropolia de la Karlowitz-Episcopia din Arad-Consistoriul din Oradea și Curtea din Viena-Consiliul

²³ *Ibidem*, dosar 6, f.66; alt caz la *ibidem*, f. 67.

²⁴ *Ibidem*, dosar 11, f. 68.

Locumtenențial-Comitatul Bihor-Consistorium din Oradea. Pe toate aceste trei canale informația circula mai ales înspre Oradea, dar, nu de puține ori și invers.

Consiliul Locumtenențial trimitea majoritatea intimatelor direct la Episcopia din Arad, iar de aici ele ajungeau la Oradea, de unde, sub formă de circulare scrise în limba română, unele cu explicațiile de vigoare, pătrundeau în parohii. Cu toate că nu s-au păstrat în procent de sută la sută, datorită neglijenței parohilor sau datorită deteriorării pe parcursul anilor, numărul acestora trebuie să fi fost mare, având în vedere principală caracteristică a epocii - tranziția.

Comitatul aducea la cunoștința consistoriului o parte din hotărârile comitatense și din intimele imperiale. Un asemenea caz este cel legat de distribuirea și administrarea vaccinului împotriva variolei: “am considerat că e bine să ne adresăm cu speranța prietenească onoratului Consistoriu în legătură cu faptul că acesta să dea ordinele necesare parohiilor sale în care activează preoți și să-i îndemne spre exercitarea acestui meșteșug medical atât de frumos și de folositor”²⁵. Conducerea comitatului, ca reprezentant al statului în teritoriu, era chemată și ea să se pună în slujba noilor idealuri. Introducerea în uzul curent, chiar și în lumea rurală, a cuceririlor medicinei reprezenta pentru statul habsburgic un mijloc prin care se puteau atinge scopurile economice – principală grijă era păstrarea unui număr cel puțin constant de contribuabili, dacă nu o creștere. Pentru aceasta erau folosite toate căile posibile, inclusiv structura bisericii ortodoxe.

Tot pe această cale veneau și unele rezoluții la plângerile preoților ortodocși adresate organelor administrative ale Curții. În 1820, preoții din protoprezviteratul Beliu au trimis o instanță către Cămara Regală maghiară, referitoare la scutirea lor de datoriile pe care le aveau față de stăpânul de pământ. Rezoluția care s-a dat a fost trimisă comitatului, iar de acolo la consistoriu: “aceasta eu o trimit domniei voastre ... pentru ca să se țină de această rezoluție dată de Înalțul Consiliu în 9 iulie 1816 nr. 19794 și publicată și de conducerea comitatului ... ca și ei să știe ce imunități pot avea și mai multe să nu li se permită”²⁶. Consistoriul, ca autoritate care supraveghea condițiile de viață și conduita morală ale preoților era cel care mijlocea, în cazurile în care era nevoie, relațiile cu stăpânii de pământ.

Către comitat trebuiau trimise periodic, pentru verificare protocoalele parohiale și cele ale consistoriului, deasemenea și conscrierile bisericii ortodoxe bihorene. Statul habsburg, un stat centralizat, avea nevoie de o

²⁵ *Ibidem*, dosar 8, f.32-33.

²⁶ *Ibidem*, dosar 10a, f. 188-189.

bună cunoaștere a stării lucrurilor și a contribuabililor, la cererea sa erau ținute toate categoriile de protocoale și erau făcute conscripțiile, inventarele averilor bisericești, mobile sau imobile. *Rescriptul Declarator*, o emanație a “spiritului iosefin” reglementează toate acestea, subliniind necesitatea unei separări a bunurilor bisericii de cele personale ale parohilor. Tot la sugestia statului, ierarhia ecleziastică superioară cerea asemenea dări de seamă, desigur acestea veneau și în sprijinul unei mai bune administrări a bisericilor. O statistică exactă era, deci, în interesul statului și al clerului.

Circularele având drept subiect protocoalele sunt notorii, mai puțin cunoscute sunt cele referitoare la inventare și conscrieri. Astfel, în anul 1811, mitropolitul Ștefan Stratimirovici a cerut conscrierea clerului și credincioșilor din eparhia arădeană: “prin aceasta cinstitiei domniei tale preporuncesc ca după aici pusă tabele pentru forma ... cu deplină și dreaptă conscrierea a clerului și norodului în cât mai curând să faci, întru care vei însămna seama caselor și a sufletelor, numele porecla parohilor, capelanilor și diaconilor, iară în observație sau luarea de seamă, vei însămna pricinile pentru care în cutare loc iaste preot, nefiind întru acelaș loc întreagă parohie”²⁷.

Mitropolia de la Karlowitz convoca Congresul național bisericesc, unul dintre cele mai importante drepturi pe care le avea “națiunea iliră”. Delegați ai ortodocșilor din Bihor au participat, cu puțin timp înainte de înființarea consistoriului orădean, la Congresul de la Timișoara (1790), unde au cerut înființarea unui *oficiu* la Oradea²⁸. Cu toate că nu avem date despre modul de alegere a reprezentanților, sistemul nu poate fi altul decât cel din 1837, când a avut loc un alt Congres, important din perspectiva devenirii naționale, la care deasemenea au participat doi delegați din Bihor. Etapele parcurse pentru convocarea Congresului au fost următoarele: rezoluția împăratească a fost trimisă la 30 septembrie²⁹, la 29 septembrie/[11 octombrie] a fost trimisă de la Karlowitz la Arad³⁰, iar copiile făcute în consistoriul arădean și trimise la Oradea poartă data de 12/24 octombrie³¹. La rândul său, *oficiul* orădean s-a adresat protoprezviterilor, pentru ca fiecare protoprezviterat să-și trimită reprezentanți la Oradea, iar dintre aceștia să fie aleși doi deputați ai Bihorului ortodox³². Astfel, consistoriul a făcut posibilă exprimarea națională a credincioșilor ortodocși bihoreni.

²⁷ *Ibidem*, dosar 6, f. 136.

²⁸ Șt. Lupșa, *op. cit.*, p. 66.

²⁹ A.N.D.J.Bh., *fond cit.*, dosar 23, f. 1.

³⁰ *Ibidem*, dosar 22, f. 130.

³¹ *Ibidem*, f. 130, 135, 137.

³² *Ibidem*, f. 139-139v.

Fluxul informațional funcționa și pe segmentul Curtea imperială-Consistoriu, indiferent de calea urmată. Coroborat cu celălalt segment, Consistoriu-parohii, rezultă un întreg Curte-parohii, desigur prin Consistoriu. Această înlănțuire de *oficii administrative* laice și ecleziastice (structura ierarhică a bisericii ortodoxe) s-a dorit a fi o alternativă la alte sisteme administrative imperiale. Cu același scop au fost create și consistoriile unite³³, deci nu greșim spunând că oficiile administrative ecleziastice au fost puse în slujba statului. Toate aveau același scop: realizarea unui stat puternic centralizat, stat care avea nevoie de aceste *oficii* pentru a-și asigura ordinea și stabilitatea, cu deosebire în lumea românească unde nu exista nici un alt organ administrativ care să aibă o structură pe verticală cum era aceea a bisericilor românești.

LE CONSISTOIRE ORTHODOXE D'ORADEA.
OFFICE ADMINISTRATIF ET AGENT DE LA MODERNISATION
(FIN DU XVIIIE SIÈCLE – PREMIÈRE MOITIÉ DU XIXE SIÈCLE)
Résumé

Apartir de la deuxième moitié du XVIIIe siècle les normes modernisatrices de l'état Habsbourg ont impliqué même l'Église Orthodoxe Roumaine en Ardeal, Crișana et Banat. L'étude-ci met en valeur le rôle d'interface don't le Consistoire Orthodoxe d'Oradea l'a eu, cet office administratif qui assurait la liaison entre l'état Habsbourg modernisateur d'un côté et la monde roumain orthodoxe de l'autre, un monde écrasant rural.

De cette manière, le Consistoire Orthodoxe d'Oradea se fait inscrire dans l'immense "appareil" bureaucratique impérial.

³³ I. Horga, *Contribuții la cunoașterea josefinismului provincial*, Oradea, 2000, p. 50.